

Кроме того, внутриязыковые конвергенты появляются в неофициальном именнике путем рифмования онима и апеллятива. Черты детского фольклора сохраняют в так называемые имена-рифмовки, которые встретились в исследуемом материале 11 раз (*Юлька-Шпулька, Галинка-Малинка*), среди них преобладают формы женских имен (9 ед.), причем второй компонент рифмовки может функционировать и самостоятельно (*Лерчик-Перчик – Перчик*).

Заклучение. На основе полученных данных можем сделать следующие выводы. К внутриязыковым конвергентам относятся неофициальные формы, мотивированные внешним обликом антропонима и сходного с ним апеллятива. Они функционируют в рамках дружеских или интимных отношений. В их семантике на ассоциативном уровне появляются приращения «отношусь к собеседнику с юмором, иронией, ассоциирую его с объектом окружающего мира». В женском неофициальном именнике жителей Белорусского Поозерья внутриязыковые конвергенты более активны, чем в мужском. Ведущей мотивационной группой является лексика, обозначающая качества и характеристики.

Литература:

1. Червинский, П. Формы личных имен русского речевого употребления: обиходно-нейтральные образования и некоторые их производные / П. Червинский. – Katowice, 2012. – 204 с.
2. Суперанская, А.В. Словарь народных форм русских имен / А.В. Суперанская. – М.: URSS, 2010. – 368 с.
3. Славянский ассоциативный словарь: русский, белорусский, болгарский, украинский / Н.В. Уфимцева [и др.]. – М., 2004. – 800 с.

КАНАТАЦЫЙНЫ АСПЕКТ ФРАЗЕАЛАГІЗМАЎ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ СА ЗНАЧЭННЕМ ‘МНОГА’

Манько К.А.

*студэнтка 3 курса ГДУ імя Ф. Скарыны, г. Гомель, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Ляшчынская В.А., доктар філал. навук, прафесар*

Лічыцца, што для фразеалагічных адзінак (ФА) найбольш характэрны сінанімічныя адносіны ў іх сістэмных сувязях, што ілюструе выяўленая шляхам выкарыстання метадаў суцэльнай выбаркі і дэфініцыйнага аналізу група прыслоўных ФА, аб’яднаных агульным значэннем ‘многа’, з сямітысячнага “Слоўніка фразеалагізмаў” І. Я. Лепшава [1]. Аднак, пасля выдзялення 82 ФА беларускай літаратурнай мовы найперш узнікаюць заканамерныя пытанні, навошта ў мове столькі ФА з адным і тым жа ці вельмі бліжкім значэннем і чым жа яны адрозніваюцца? Менавіта пошук адказу на пастаўленыя пытанні і з’яўляецца мэтай нашага даследавання, тым больш што гэтыя адзінкі, як і абраны аспект іх вывучэння, не былі аб’ектам вывучэння ў беларускай лінгвістыцы.

Важнейшай асаблівасцю ФА (тэрмін выкарыстаны для абазначэння толькі ўласна ФА) з’яўляецца іх экспрэсіўна-эмацыянальная афарбоўка. Гэта тлумачыцца тым, што, як адзначае Ф.М. Янкоўскі, большасць фразеалагізмаў як моўных адзінак другаснага ўтварэння ўзнікае не столькі для абазначэння розных «кавалачкаў» навакольнай рэчаіснасці, колькі для выражэння мадальных ацэнак і адносін да выказвання [2, с. 26–28]. Таму ў сэнсавай структуры фразеалагізма звычайна прысутнічае стылістычнае значэнне – канататыўны элемент, які экспрэсіўна-эмацыянальна афарбоўвае прадметна-лагічнае значэнне (паняццыйны змест) фразеалагізма, надаючы выказванню ўрачыстасць, фамільярнасць, іранічнасць, жартаўлівасць, непашану і інш. Стылістычна нейтральных, з нулявой канататыяй, як гэта характэрна для асобных адзінак, у прыватнасці, дамінанты, сінанімічнага рада лексем, у нашым фразеалагічным радзе няма.

Вось чаму пры аналізе, як і пры выкарыстанні ФА, важна ўлічваць істотны канататыўны аспект фразеалагічнага значэння, калі канататыя як семантычная сутнасць выражае эмацыяна-ацэначныя і стылістычна маркіраваныя адносіны таго, хто ўжывае пэўныя адзінкі, да тых рэалій, якія яны называюць.

Так, паводле стыльвай прыналежнасці сярод усіх зафіксаваных літаратурных ФА з агульным значэннем ‘многа’ толькі 2 ФА належаць да кніжных (*імя каму, чаму легіён; як /нібы з рога дастатку*), некалькі ФА не маюць функцыянальнай замацаванасці (*без меры; непачаты край /вугал /кут; не ў меру; у даўгу як у шаўку // у даўгах як у шаўках; як бобу*). Значна больш прастамоўных ФА, якія стаяць на мяжы літаратурнай мовы, як, напрыклад: *ад пуза; да халеры; да хваробы; да чорта; чорт што; плюнуць некуды*), дзе ўжо лексемы-кампаненты сігналізуюць на абмежаванасць выкарыстання. Да таго ж ФА выражаюць розныя афарбоўкі: неадабрэнне (*як сабак нярэзаных*), пагардлівасць (*з горла прэ /пёрла*) ці ўвогуле грубыя адносіны (*да Масквы ракам не пераставіш /не паўстаўляеш*). Найбольш ФА (усяго 60) абмежаваны размоўным стылем, пры гэтым яны выяўляюць розныя віды экспрэсіўна-эмацыянальнай афарбоўкі: жартаўлівасць (*не кот наплакаў; сем вёрст да нябёс і ўсё лесам; у кожнай кішэні па жмені*), іранічнасць (*мех і кайстру нагаварыць; <хоць> плот гарадзі*), жартаўлівасць і іранічнасць (*сем вёрст да нябёс і ўсё лесам; сем карабоў; тры карабы*), адабрэнне (*дай бог /божа кожнаму*) ці неадабрэнне

(*валицца цераз горла; да ліха; з горла лезе /лезла /валицца /валілася*) і інш. Дарэчы, варта ўзгадаць, што 1 ФА з ліку зафіксаваных належыць да абласных (*мала-веля*), што, зразумела, увогуле ставіць яе па-за межамі літаратурнага ўжывання.

Абраная фразеа-семантычная група ФА паказвае, што ўсе яны характарызуюцца пэўнай ацэнаснацю, экспрэсіўна-эмацыянальнай афарбоўкай, якія з'яўляюцца іх пастаяннай прыметай, характэрнай адзнакай. І паводле ацэнкі іх можна было б падзяліць на дзве супрацьлеглыя групы: са станоўчай (*будзь здароў; дай бог /божа; дзякуй богу; хоць адбаўляй; не хаханькі і інш.*) ці з адмоўнай (*па <самыя> вушы; па <самае> горла; пальцам не праткнуць; як селядцоў у бочцы і інш.*) ацэнкай. Хаця ўвогуле ацэнка ФА з'яўляецца вытворным паказчыкам, які залежыць ад вобраза унутранай формы ФА, меркавання таго, хто гэтыя адзінкі ўжывае, сітуацыі і асабліва ад таго, што абазначаецца ў вялікай колькасці. Напрыклад, многа ягад, грыбоў выклікае задавальненне і, зразумела, ацэньваецца станоўча з дапамогай ФА *хоць вазамі вазі; хоць граблямі грабі /заграбай*, але абраная протасітуацыя звязвае гэтыя ФА толькі з ацэнкай дароў прыроды. А ФА *куры не ключоць /клявалі* ацэньвае то станоўча, то адмоўна мноства толькі грошай ужо ў залежнасці ад сітуацыі.

Такім чынам, ФА са значэннем 'многа' характарызуюцца наяўнасцю канатыпыйнага складніка як найбольш важнага ў фразеалагічным значэнні, што і тлумачыць шматлікасць гэтых адзінак у беларускай мове.

Літаратура:

1. Лепешаў, І.Я. Слоўнік фразеалагізмаў: У 2 т. Т. 1. А-Л; т. 2. М-Я / І. Я. Лепешаў. – Мн.: Беларус. Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2008. – 672 с.; 704 с.
2. Янкоўскі, Ф.М. Беларуская фразеалогія / Ф.М. Янкоўскі. – Мн.: Народная асвета, 1981. – 79 с.

СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЗООНИМОВ ВИТЕБЩИНЫ

Марудова А.С.

*магистрант ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь
Научный руководитель – Мезенко А.М., доктор филол. наук, профессор*

Цель данного исследования – определить семантические особенности кличек домашних животных Витебщины.

Материал и методы. Материалом для исследования послужила индивидуальная картотека автора, насчитывающая 1051 единицу.

Для достижения поставленной цели использовались описательно-аналитический, сравнительно-сопоставительный, а также элементы статистического метода.

Результаты и их обсуждение. Анализ **1051 зоонимов** позволил выделить следующие *принципы номинации*, которые жители данного региона используют при назывании своих питомцев:

1) **по внешнему виду животного (42,5%)** – цвет шерсти, особенности окраса, форма тела, рост, индивидуальные отличительные внешние приметы и т.д.: **собаки** – *Пупсик, Серая Шейка, Пират*; **птицы** – *Петруша, Огонёк, Желтоклюв*; **коты и кошки** – *Пушиха, Лопух, Классик*; **декоративные кролики** – *Варежка, Бантик, Ушастый* и т.д.

В основе большинства зоонимов данной группы лежат образные ассоциации: **кот Ушастый** (длинные и висячие уши), **конь Блондин** (ярко белого цвета), **декоративный кролик Хвостик** (очень маленький и пушистый хвостик), **морская свинка Витаминка** (маленькая и толстенькая) и т.д., которые обуславливают не только реализацию номинативной функции, но и трансляцию разной коннотации.

Данные зоонимы служат названиями всех изученных видов животных;

2) **по особенностям поведения и повадкам животных (25,7%)** – активность, издаваемые звуки и т.д.: **собаки** – *Буся, Добрик*; **коты и кошки** – *Соня, Жулик, Мартышка*; **быки** – *Бездельник, Игрун, Баламут*; **хомяки** – *Емеля, Обжорчик, Дрыхлюн* и др.

Анализируемые единицы – клички всех изученных видов домашних животных;

3) **по времени рождения животного (15,8%)** – месяц рождения животного, время суток, погодные условия и т.д.: **коты и кошки** – *Зимка, Майя, Мартик*; **коровы** – *Зимушка, Октябрина, Субботка, Апрелька, Весна, Вечорка, Ночка, Декабринка, Серёдка, Июлька*; **лошади** – *Майя, Май, Августа, Апрелька, Южный*; **декоративные кролики** – *Марта, Август* и др.

Данную группу составляют в основном клички коров и лошадей, которые преобладают в г. Толочин, Чашники и д. Вороны Витебского района Витебской области.

По мнению исследователя **С. Вархола**, данный тип зоонимов может стать важным звеном в дальнейшем изучении этногенеза славян [1, с. 210];

4) **по особенностям нрава и «умственным способностям» животного (9,7%)**: **собаки** – *Тревога, Ураган, Волк*; **птицы** – *Наполеон, Цезарь, Смерч*; **быки** – *Разум, Буран, Лютый*; **лошади** – *Аристократ, Метеор, Грозный*; **коровы** – *Егоза, Дикарка, Шалунья, Бешеная* и т.д.